

Vergaderjaar 2019–2020

35 406

Voorstel van wet van de leden Emiel van Dijk en De Graaf tot wijziging van de Vreemdelingenwet in verband met afschaffing van de dwangsomregeling bij asielaanvragen (Noodwet afschaffing dwangsomregeling ter voorkoming van misbruik door asielzoekers)

Nr. 9

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG

Ontvangen 23 juni 2020

Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het wetsvoorstel van de leden Emiel van Dijk en De Graaf tot wijziging van de Vreemdelingenwet in verband met afschaffing van de dwangsomregeling bij asielaanvragen (Noodwet afschaffing dwangsomregeling ter voorkoming van misbruik door asielzoekers) (hierna: het wetsvoorstel). Deze leden zijn het met de initiatiefnemers eens dat een dwangsomregeling voor asielzoekers niet passend is. Asielzoekers maken gebruik van de gastvrijheid van Nederland in afwachting van een eventuele verblijfsvergunning. Het is daarbij voor alle betrokken partijen en iedereen in Nederland van groot belang dat de asielprocedure snel verloopt en daarmee duidelijkheid wordt verschaft of iemand mag blijven of niet. Daarbij is het wat hen betreft niet nodig in dit geval een financiële prikkel in te bouwen om overheidsdiensten te stimuleren deze duidelijkheid sneller te verschaffen. Uitsluitsel over het recht op verblijf is in ieders belang. De bovengenoemde leden hebben zich daarom vanaf het allereerste begin ingezet om de wet dwangsom en beroep bij niet tijdig beslissen niet toe te passen bij het niet tijdig geven van een beschikking in asielprocedures. Zij zijn dan ook blij dat de initiatiefnemers, net als het kabinet, nu van mening zijn dat dwangsommen moeten worden afgeschaft bij asielprocedures. Wel hebben de leden van de VVD-fractie nog enkele vragen.

Zij zijn benieuwd of de initiatiefnemers het achteraf betreuren dat zij geen steun gaven aan de motie van het lid Van der Staaij c.s. (Kamerstuk 35 300 VI, nr. 74), om mogelijkheden in kaart te brengen om de dwangsommen voor asielzoekers te beperken; waaronder de mogelijkheid deze af te schaffen. Kunnen de initiatiefnemers aangeven of zij het net als deze leden een gemiste kans vinden dat deze motie toen, mede door de tegenstem van de initiatiefnemers, niet is aangenomen waardoor het kabinet al eerder tot een onderzoek naar de rationalisering van de dwangsommen had kunnen overgaan? Graag ontvangen zij een toelichting hierop.

De initiatiefnemers zijn van mening dat er niet een onderzoek naar verlaging of beperking van dwangsommen moet komen voor asielzoekers, maar een complete afschaffing daarvan. Een onderzoek naar een mogelijke beperking is veel te vrijblijvend en heeft ons in de tussentijd dus vele miljoenen Euros gekost. De VVD is helaas vergeten dat er al een motie van de PVV lag (motie van het lid Emiel van Dijk, Kamerstukken II 2019/2020, 35 300 VI, nr. 32) om het compenseren van asielzoekers door middel van dwangsommen af te schaffen. Deze kon helaas niet op steun rekenen van de VVD.

De leden van de VVD-fractie lezen in het advies van de afdeling Advisering van de Raad van State (hierna: de Afdeling) dat deze kritisch is op de verwijstitel van deze wet, aangezien deze uitsluitend lijkt te zien op misbruik door asielzoekers. Hoewel deze leden het met de initiatiefnemers eens zijn dat misbruik van dwangsommen door asielzoekers niet mogelijk moet zijn, zien zij ook andere redenen voor het groot aantal dwangsommen, zoals een, hoewel fors gedaald sinds de Turkijedeal, wisselende instroom van asielzoekers. Kan worden aangegeven of misbruik de enige reden is voor indiening van dit wetsvoorstel? Kan daarbij ook nadrukkelijk worden ingegaan op het doel van de dwangsom in relatie tot het ermee te bereiken effect? En kan, in het geval dat de initiatiefnemers ook meerdere redenen zien, worden toegelicht waarom toch gekozen is voor deze citeertitel die het brede pallet aan oorzaken voor dit probleem lijkt te miskennen door enkel het misbruik te benoemen?

Zoals in de memorie van toelichting reeds benadrukt, zijn de initiatiefnemers van mening dat iedere procedure om dwangsommen los te peuteren van de overheid door asielzoekers die hier gastvrij (in tegenstelling tot wat de initiatiefnemers graag zouden zien) worden ontvangen met gratis opvang, leefgeld, eten, zorg etc., een vorm van misbruik is die moet worden afgeschaft. Om die reden ook de pakkende en alomvattende titel met daarin de nadruk op alle vormen van misbruik. Dat procedures te lang duren, ongeacht of deze achteraf leiden tot verblijf of niet, mag er niet toe leiden dat de Nederlandse belastingbetaler hiervoor driedubbel betaalt. Diezelfde belastingbetaler draait namelijk al op voor o.a. de kosten van de opvang, de kosten van de sociale ontwrichting en de demografische kosten van deze vorm van massa-immigratie. Genoeg is genoeg.

Deze leden lezen verder dat het initiële wetsvoorstel alleen het stoppen van dwangsommen bij ingebrekestelling regelde en zij zijn positief over het feit dat de initiatiefnemers dit nu, na kritiek van de Afdeling, ook willen stoppen bij gegronde beroep bij niet tijdig beslissen. De leden van de VVD-fractie zijn wel benieuwd of de initiatiefnemers met het initiële wetsvoorstel bewust alleen de dwangsommen bij ingebrekestelling wilde beperken, om zo asielzoekers de mogelijkheid te blijven bieden toch de rechter te laten oordelen over het in gebreke zijn van het bestuursorgaan en daarmee de dwangsom op dat vlak in stand te willen houden. Graag ontvangen zij een toelichting bij deze keuze en de gedachte erachter.

De initiatiefnemers willen de dwangsomregeling voor asielzoekers in alle gevallen stop zetten. Het is van het begin af aan de intentie van de initiatiefnemers geweest om de dwangsommen compleet af te schaffen. Dankzij het advies van de RvS zijn de initiatiefnemers erop geattendeerd dat het initiële voorstel niet alomvattend was en hebben zij dit advies dus alsnog over genomen.

Voorts vragen de leden van de VVD-fractie welke alternatieven de initiatiefnemers zien en hebben overwogen teneinde de dwangsomproblematiek bij asielzaken definitief te beëindigen. Zo lezen deze leden dat de regering een tweetrapsraket met een (spoed)wet en een structureel

wetsvoorstel nodig acht. Hoewel deze wetsvoorstellen voor deze leden nog onbekend zijn vragen zij of de omvangrijkere procedure die de regering optuigt niet impliceert dat het voorstel van de initiatiefnemers, hoe sympathiek ook, wellicht onvolledig is om alle facetten die komen kijken bij de dwangsomproblematiek op te lossen. De aan het woord zijnde leden zijn dan ook benieuwd of de initiatiefnemers contact hebben gehad met de regering over de oplosrichtingen en of zij overwogen of overwogen hebben het eigen initiatief te staken nu de regering met haar brede juridische deskundigheid aan een wetsvoorstel werkt, wat de aan het woord zijnde leden na indiening gezamenlijk als Kamer kritisch kunnen beoordelen en indien nodig verbeterd zouden kunnen steunen.

De initiatiefnemers hebben geen contact gelegd met de regering over de dwangsomproblematiek. In voorgaande debatten hebben initiatiefnemers meerdere keren deze problemen naar voren gebracht. Initiatiefnemers hebben zelfs een motie ingediend om de regering ertoe te zetten te stoppen met het compenseren van asielzoekers door middel van dwangsommen. Helaas zonder steun van de Staatssecretaris noch van de VVD-fractie. De urgentie van de kwestie werd niet erkent. Initiatiefnemers besloten daarom zelf het heft in handen te nemen en een (nood) initiatiefwetsvoorstel in te dienen.

Tot slot vragen de leden van de VVD-fractie of de initiatiefnemers het belang erkennen van een goed functionerende Immigratie en Naturalisatie Dienst (IND) die kan inspelen op een wisselende instroom van asielzoekers met voldoende capaciteit om snel te kunnen beslissen, zodat asielzoekers die geen recht hebben om hier te blijven ook snel weten waar ze aan toe zijn en aan hun terugkeer kunnen beginnen? Zo ja, steunen de initiatiefnemers dan ook de extra investering die de regering heeft gedaan in de IND om de behandeltermijnen te kunnen inkorten en daarmee uiteindelijk het onderliggende probleem van de dwangsommen fundamenteel op te lossen: namelijk het niet tijdig beslissen van de IND? Zo nee, welke oplossing zien zij dan binnen onze huidige internationaal rechterlijke context voor het niet tijdig beslissen door de IND?

Als het aan de initiatiefnemers ligt wordt de asielprocedure (en asielopvang) in Nederland afgeschaft en worden asielzoekers voortaan opgevangen in de eigen regio. De initiatiefnemers zijn dan ook geen voorstander van een extra investering in de IND. Het verbaast de initiatiefnemers dan ook te horen dat de VVD fractie op dit punt gedraaid is en nog steeds asielprocedures in Nederland wil toestaan in tegenstelling tot alle media optredens waarin zij zeggen te pleiten voor opvang in de regio.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van bovengenoemd initiatiefwetsvoorstel. Hoewel deze leden het beoogde doel van dit wetsvoorstel ondersteunen, hebben zij nog enkele vragen aan de initiatiefnemers. Deze leden lezen dat de Afdeling stelt dat de noodzaak tot het definitief afschaffen van de dwangsomregeling voor asielverzoeken niet beargumenteerd wordt. Deze leden vinden de initiatiefnemers in hun beantwoording wel erg makkelijk over deze kritiek heenstappen, het advies van de Afdeling wordt simpelweg niet overgenomen. Deze leden vragen de initiatiefnemers te beargumenteren waarom een tijdelijke afschaffing van de regeling niet volstaat, totdat de problematiek bij de IND, die leidt tot de achterstanden, is opgelost?

Zoals de initiatiefnemers reeds in reactie op het advies van de Raad van State kenbaar hebben gemaakt dienen asielzoekers die door vele veilige landen naar Nederland zijn gereisd en gebruik maken van de gastvrijheid in Nederland, niet extra beloofd te worden met zuur verdiend belas-

tinggeld. De perverse prikkel die van een dergelijke regeling uitgaat maakt Nederland hiermee tot de asielmagneet van Europa.

Tijdelijke afschaffing van de dwangsomregeling zou dus ook enkel een tijdelijke oplossing bieden en alsnog in de toekomst als een pullfactor blijven werken aangezien het dus blijft lonen om toekomstige procedures te blijven frustreren om zo aanspraak te kunnen maken op dwangsommen.

De leden van de CDA-fractie lezen voorts dat de initiatiefnemers stellen dat asielzoekers, samen met hun advocaten, doelbewust hun aanvraag saboteren teneinde in aanmerking te komen voor de dwangsomregeling. Deze leden vragen de initiatiefnemers of de achterstanden bij de IND niet veel meer voortkomen uit eerder genomen beleidsmatige en financiële keuzes door de regering? Kunnen de initiatiefnemers hun stelling dat asielzoekers moedwillig misbruik maken van deze regeling onderbouwen? Laat in dit verband gezegd zijn dat de aan het woord zijnde leden hier zwaar aan tillen. Een wetsvoorstel moet altijd worden beoordeeld naar de inhoud maar ook naar de intentie. Met de titel en de motivering laten de initiatiefnemers de indruk bestaan dat het louter de schuld van asielzoekers is dat de dwangsommen worden uitgekeerd. De initiatiefnemers verwijderen met het voorgestelde initiatiefwetsvoorstel een bouwsteen uit het stelsel. Hiermee kan een onevenwichtigheid ontstaan. Zijn de initiatiefnemers het hiermee eens en welke maatregel zouden zij wellicht genomen willen zien om het mogelijk verstoorde evenwicht te herstellen?

De initiatiefnemers verwijzen naar het antwoord op vragen van de VVD-fractie over de citeertitel.

De achterstanden bij de IND liggen ten grondslag aan beleidsmatige keuzes van het kabinet; ergo de beleidskeuze om jan en alleman tot Nederland toe te laten en asiel aan te laten vragen. De initiatiefnemers zijn het dus eens met de leden van het CDA dat de achterstanden inderdaad ten grondslag liggen aan beleidsmatige en financiële keuzes van het kabinet.

Op het moment dat asielzoekers zeggen een veilige toevlucht te zoeken in Nederland en vervolgens het gastland aanklagen voor «te lang durende procedures», is er in de optiek van de initiatiefnemers zeker sprake van misbruik. Des te meer gezien dwangsommen niet proactief door de IND worden uitgekeerd, maar altijd door de betrokken asielzoekers middels procedures moeten worden aangevraagd.

De initiatiefnemers zijn het niet eens met de stelling dat er een bouwsteen uit «het systeem» wordt gehaald dat voor een onevenwichtigheid zou zorgen. Het initiatiefwetsvoorstel beoogd niet alleen, maar zorgt ook voor een robuuster stelsel, waar het procedure stapelen niet beloond wordt met perverse financiële prikkels en de diensten dus de focus kunnen leggen op het snel afhandelen (en als het aan de initiatiefnemers ligt afwijzen) van de asielaanvragen.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van bovengenoemd initiatiefwetsvoorstel. Deze leden vinden het van groot belang dat asielzaken spoedig in behandeling genomen worden. Het is belangrijk voor mensen die daadwerkelijk in asielnood verkeren, zodat zij hun leven weer snel op kunnen bouwen. Maar ook mensen zonder asielnood hebben recht op een snelle beslissing.

Voor het draagvlak van ons asielsysteem is snel duidelijkheid van groot belang. Zo lang er geen duidelijkheid is, moeten asielzoekers worden

opgevangen, terwijl hun deelname aan de maatschappij beperkt is. Dit brengt hoge kosten met zich mee die met een snelle procedure bespaard hadden kunnen worden. De leden van de SP-fractie betreuren het dan ook dat de wachttijden bij de IND zo enorm zijn opgelopen als gevolg van de bezuinigingen op de IND.

De leden van de SP-fractie hebben de volgende vragen aan de initiatiefnemers. Delen zij de mening dat het zeer onwenselijk is als het maanden duurt voordat een asielerzoek in behandeling wordt genomen? Erkennen de initiatiefnemers dat niemand gebaat is bij lange wachttijden en hoge dwangsommen? Zo nee, welke bewijzen hebben de initiatiefnemers dat bewust wordt aangekoerst op een dwangsom in plaats van een snelle beslissing? Delen zij de mening dat de enorme wachttijden voorkomen hadden kunnen worden als er niet zo drastisch was bezuinigd op de IND? Erkennen de initiatiefnemers dat er meerdere manieren zijn om de uit de hand gelopen dwangsommen aan te pakken, bijvoorbeeld door meer te investeren in de IND? Welke alternatieven hebben de initiatiefnemers overwogen en op basis waarvan zijn deze alternatieven komen te vervallen? Hoe zijn zij tot de overtuiging gekomen dat het voorliggende wetsvoorstel de beste oplossing is? Zien de initiatiefnemers naast voordelen ook nadelen kleven aan dit wetsvoorstel? Zo ja, welke?

Zoals reeds geantwoord op vragen van de VVD-fractie zijn de initiatiefnemers geen voorstander van een extra investering in de IND. In tegenstelling tot de SP-fractie willen de initiatiefnemers af van de asielerprocedures in Nederland en willen zij dat asielerzoekers uitsluitend in de regio worden opgevangen.

De initiatiefnemers delen de zorg van de SP dat het onwenselijk is dat het vaak maanden duurt voordat een asielaanvraag behandeld wordt. In de optiek van de initiatiefnemers zouden er gezien onze geografische ligging en het ontbreken van oorlog in België, het VK of Duitsland, er überhaupt geen asielaanvragen in Nederland moeten worden toegestaan. Het leeuwendeel van de aanvragers komen namelijk door meerdere veilige landen alvorens in Nederland aan te kloppen. De initiatiefnemers zouden dus graag zien dat er geen asielaanvragen meer worden toegestaan in Nederland en zouden er daarmee ook voorstander zijn om de huidige aanvragen met spoed te behandelen en af te wijzen op basis van bovenstaande argumentatie.

Vooraf de Nederlandse samenleving is niet gebaat bij het betalen van dwangsommen aan mensen die hier niet hadden mogen zijn.

Wachttijden hadden kunnen worden voorkomen als we vele jaren geleden de grenzen hadden gesloten voor gelukszoekers, dan hadden we nu tienduizenden woonplekken gehad voor onze ouderen, hadden we vele tientallen miljarden structureel bespaard op onze sociale zekerheid en hadden we dat geld aan onze mensen kunnen besteden, dus nee, niet de bezuinigingen op de IND zijn het probleem, maar de gigantische instroom aan kansloze gelukszoekers daarentegen wel.

De initiatiefnemers geven er sowieso de voorkeur dat we uit het EVRM stappen, uit het verdrag van Genève en bijbehorende protocollen en uit de Europese Unie stappen en dat we ons eigen toelatingsbeleid voeren, vrij en onafhankelijk EU bemoeienis.

Erkennen de initiatiefnemers in zijn algemeenheid dat een dwangsomregeling nuttig kan zijn als het instanties ertoe brengt tijdig tot een beslissing te komen of zijn de initiatiefnemers principieel tegen elke dwangsomregeling? Delen de initiatiefnemers de mening dat zodra de

IND de zaken weer op orde heeft, een dwangsomregeling een stok achter de deur kan zijn om het onnodig uitstellen van beslissingen te voorkomen? Zo nee, waarom niet?

De initiatiefnemers zijn principieel tegen elke dwangsomregeling voor asielzoekers.

Op welke wijze gaan de initiatiefnemers de IND ertoe brengen de beslissingen tijdig te nemen? Waarom hebben de initiatiefnemers er niet voor gekozen om de dwangsomregeling op te schorten, zoals de Afdeling adviseert? Waarom trekken de initiatiefnemers hun initiatiefwetsvoorstel niet in, aangezien de regering zelf met een wetsvoorstel komt? Waarom dubbel werk doen?

Zoals de SP fractie bekend, is het wetsvoorstel van de regering pas aangekondigd nadat de PVV haar wetsvoorstel heeft opgesteld en naar de Kamer heeft gestuurd. Er is bij het wetsvoorstel van de regering dus sprake van het principe «beter goed gejat dan slecht bedacht». Wat de initiatiefnemers betreft kan de Staatssecretaris haar voorstel intrekken, des te meer gezien haar voorstel slechts in een tijdelijke afschaffing voorziet.

Voor de initiatiefnemers is van het grootste belang dat de dwangsomregeling wordt afgeschaft, bij voorkeur direct permanent. De initiatiefnemers houden vast aan het wetsvoorstel als stok achter de deur om er zeker van te zijn dat de dwangsommen ook daadwerkelijk permanent worden afgeschaft.

Voor de rest verwijzen de initiatiefnemers naar de antwoorden op de vragen van de andere fracties.

Emiel van Dijk
De Graaf